

Popis

Jednou z největších výzev, jíž evropská společnost v současné chvíli čelí, je vysoká nezaměstnanost. Podle posledních údajů Eurostatu bylo v březnu 2014 v Evropské unii celkem 25,69 mil. nezaměstnaných. Po očištění od sezónních vlivů to je 11,8 % aktivního obyvatelstva.¹ Podle Českého statistického úřadu byl ve stejném období počet nezaměstnaných v ČR u osob mezi 15-64 let po očištění od sezónních vlivů 347,9 tisíc.² Podle analytiků se objevují první náznaky zlepšování situace na trhu práce, především díky postupnému ekonomickému oživení a nástupu sezónních prací. V dalších měsících by měla nezaměstnanost klesat pod osmiprocentní hranici, na konci roku ovšem očekávají ekonomové opět její růst nad osm procent. Výraznější pozitivní posun tak lze podle nich čekat spíše až příští rok, a to za předpokladu ekonomického růstu na úrovni minimálně 2 %.

I přesto, že se ČR řadí v Evropské unii k zemím s nejnižší mírou nezaměstnanosti, neodpovídá nabídka práce poptávce. Strukturální změny, které půjdou vstříc větší zaměstnanosti, jsou sdíleným cílem České republiky a EU. Za tímto účelem poskytuje Evropská komise vládám na boj s vysokou nezaměstnaností nezávislé analýzy, rady a finanční podporu, aby se mohly vypořádat s leckdy hluboce zakořeněnými a komplikovanými příčinami tohoto problému. Cílem Evropské strategie zaměstnanosti je, aby v celé EU vznikalo více pracovních míst s vyšší kvalitou. Její koncepce vychází ze Strategie pro hospodářský růst Evropa 2020.

Evropský rámec

Každý rok vydává Evropská komise roční analýzu růstu (Annual Growth Survey – AGS), která stanovuje priority EU pro nadcházející rok s cílem zvýšit hospodářský růst a zaměstnanost. Vydáním analýzy růstu se každoročně zahajuje evropský semestr podporující užší koordinaci hospodářských a fiskálních politik členských zemí. Evropská rada uzavřela evropský semestr 2013 tím, že obecně potvrdila doporučení pro jednotlivé země. Členské státy mají doporučení promítnout do svých nadcházejících rozhodnutí o politikách zaměstnanosti a sociálních politikách a budou přitom prosazovat plnou národní odpovědnost a zachovávat sociální dialog. Rada a Komise budou jejich provádění pozorně sledovat, projednávat a vyhodnocovat.

V oblasti trhu práce Evropská komise doporučuje, aby Česká republika v kontextu demografického vývoje usilovala o to, aby **na trhu práce začaly aktivně působit skupiny obyvatelstva, které tam zatím nejsou dostatečně zastoupeny**. Týká se to zejména žen s malými dětmi. Česká republika by měla dle Komise zajistit dostupnost kvalitní péče o děti, kterou si mohou rodiny finančně dovolit. Rovněž by měla posílit výkonnost veřejných služeb zaměstnanosti.

¹ Eurostat newsrelease euroindicators, Euro area unemployment rate at 11.8%. March 2014, Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-02052014-AP/EN/3-02052014-AP-EN.PDF

²Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity – březen 2014, Český statistický úřad, zdroj: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cnez050214.docx>

■ Podkladový materiál k debatě (13. 5. 2014, Evropský dům)

S tím souvisí i **snížení vysoké úrovně zdanění práce přesunem zdanění do oblastí, které méně omezují růst**. Jsou to například periodické daně z bydlení a daně z provozu motorových vozidel.

Mezi další doporučení Komise patří **zmenšení rozdílu v daňovém zacházení se zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými**.

Podle Komise působí příznivě na trh práce a zaměstnanosti zlepšení dodržování daňových předpisů a **snížení nákladů na jejich dodržování vytvořením jednotného inkasního místa**. Stejně tak harmonizování daňových základů pro daň z příjmu fyzických osob a příspěvky na sociální a zdravotní pojištění.³

Komise doporučuje České republice **pokračovat v reformě regulovaných povolání snížením** nebo zrušením vstupních bariér a vyhrazených činností, budou-li shledány neodůvodněnými.⁴

V oblasti důchodu vybízí Komise ke **zvýšení skutečného věku odchodu do důchodu** přizpůsobením věku nebo důchodových dávek změnám ve střední délce života, a dále také přezkoumáním systému valorizace důchodů. Komise doporučuje zvyšování věku odchodu do důchodu doplnit o opatření podporující zaměstnatelnost starších pracovníků a **omezit možnosti předčasného odchodu do důchodu**, zejména pak zrušit veřejnou dotaci pro režim předdůchodu. Dále Komise navrhuje přijmout opatření, která by výrazně zlepšila nákladovou efektivnost výdajů na zdravotní péči, zejména na péči v nemocnicích.

Český rámec

V souvislosti s doporučeními a návrhy Evropské komise, které se týkají trhu práce, provedla Česká republika konkrétní kroky k naplnění těchto doporučení. V otázce **snížení vysoké úrovně zdanění práce přesunem zdanění do oblastí, které méně omezují růst**, dojde od roku 2015 ke změně základu daně z příjmů fyzických osob i změně sazby. Výsledkem by měl být pokles efektivní míry zdanění práce. V souladu s doporučením Rady přesunout zdanění do oblastí, které méně omezují růst, byla v roce 2013 zvýšena sazba daně z převodu nemovitostí o 1 procentní bod.

S cílem **zmenšit rozdíly v daňovém zacházení se zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými** bylo v roce 2013 zavedeno opatření, které nastavilo absolutní stropy u výdajových paušálů pro podnikatele. Současně bylo také zavedeno omezení na uplatňování daňového zvýhodnění na vyživované dítě a manželku pro osoby, které využívají výdajové paušály. Tímto opatřením došlo k částečnému přiblížení daňové zátěže některých podnikatelů a zaměstnanců.

³Shrnutí doporučení Evropské komise pro Českou republiku v roce 2013, Evropa 2020 zdroj: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/ceska-republika/country-specific-recommendations/index_cs.htm

⁴ Doporučení Rady k národnímu programu reformy České republiky na rok 2013 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu České republiky na období 2012–2016 zdroj: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2013_czech_cs.pdf

■ Podkladový materiál k debatě (13. 5. 2014, Evropský dům)

Odlehčení soukromého sektoru od zatěžující administrativy má přímý pozitivní dopad na trh práce. Proto **vláda pokračuje v opatřeních týkajících se přípravy Jednotného inkasního místa (JIM)**. Realizace projektu by měla vést ke snížení administrativní zátěže daňových subjektů i zlepšení komunikace mezi jednotlivými správci daně. Vláda již schválila návrh zákona, který má zajistit omezenou funkcionalitu JIM od roku 2014, a předložila ho Poslanecké sněmovně jako součást daňových opatření souvisejících s účinností nového občanského zákoníku a ta ho postoupila dále Senátu. Cílem je, aby byla zajištěna plná funkčnost JIM od roku 2015 dle stanoveného harmonogramu.

V otázce regulovaných povolání se **vládě ČR podařilo snížit počet regulovaných profesí** celkem o 15. Změny se týkaly především odstranění duplicit v právní úpravě. Aktuální počet regulovaných profesí činí v současné době 364⁵, přičemž i nadále budou probíhat jednání s dotčenými rezorty s cílem dosáhnout maximální možné deregulace napříč všemi obory a pracovními činnostmi a efektivně tak podpořit pracovní mobilitu a zjednodušit administrativní proces v rámci jednotného vnitřního trhu.

S cílem efektivnější kontroly tempa zvyšování důchodového věku vláda připravuje zavedení mechanismu pravidelné revize tempa zvyšování důchodového věku. Tím vznikne povinnost v pravidelných intervalech vytvořit zprávu hodnotící vývoj demografických ukazatelů, jejímž hlavním výstupem bude predikce vývoje očekávané střední délky dožití při dosažení důchodového věku. V případě odchylky jsou nastaveny procesy k nápravě.

V rámci návrhů Komise **věnuje vláda zvýšenou pozornost zaměstnanosti starších osob**. V případě projektu *Vzdělávejte se pro růst! – pracovní příležitosti*⁶ došlo k navýšení maximálních příspěvků na zaměstnance, kterého přijme zaměstnavatel do zaměstnání z řad uchazečů o zaměstnání starších 55 let, což má pozitivní dopad na zvýšení zaměstnanosti osob této věkové kategorie. V současné době je připravováno pokračování tohoto projektu, které by měl být spuštěn v průběhu roku 2015. Dále vláda připravila projekt „*Sdílené pracovní místo*“⁷, který podpoří mezigenerační výměnu, přenos zkušeností a kvalifikace. Cílem je zejména udržení zaměstnanců v předdůchodovém věku v zaměstnání a posílení jejich jistoty na trhu práce.

Česká republika si uvědomuje důležitost **sladování rodinného a pracovního života**. V této problematice využívá Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ), který čerpá prostředky z Evropského sociálního fondu a jehož cílem je pomáhat snižovat nezaměstnanost a vytvářet dobré podmínky na trhu práce, včetně lepšího uplatnění žen v období mateřství a rodičovství. Z tohoto programu je také financovaný projekt „Sladění práce a rodiny inspirované příklady dobré praxe v Evropě“, který realizuje Ministerstvo práce a sociálních věcí z evropského sociálního fondu v ČR od července 2012 až do června 2015. Na projekt je vyčleněno téměř 15 milionů korun a jeho cílem je prostřednictvím spolupráce se zahraničními partnery v oblasti sladění práce a rodiny získat zkušenosti v problematice možnosti úprav pracovních podmínek a rozvoje služeb péče o děti a využít těchto

⁵ Zpráva o realizaci Národního programu reforem České republiky v roce 2013 zdroj: http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Zprava-o-realizaci-Narodniho-programu-reforem-Ceske-republiky-v-roce-2013_1.pdf

⁶ https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/esf/projekty/projekt_vzdelavejte_se_pro_rust-

⁷ http://www.mpsv.cz/files/clanky/16739/tz_221113b.pdf

■ Podkladový materiál k debatě (13. 5. 2014, Evropský dům)

získaných příkladů dobré praxe k podpoře rozvoje českého trhu práce. Cílovými skupinami projektu jsou rodiče s dětmi, zaměstnavatelé, ale i neziskový sektor a státní organizace, které pomáhají při vytváření dobrých podmínek na trhu práce. Do projektu jsou zapojeny všechny regiony v ČR, včetně hlavního města.

V legislativním procesu je **zákon o dětských skupinách**. V současné podobě prošel prvním čtením a brzy ho čeká projednávání ve čtení druhém. Cílem návrhu zákona je podpořit instituci dětských skupin a kompenzovat tak nedostatek místa ve školkách. Vedlejší efekt je právě vyšší zaměstnanost matek nebo otců. Podle původního plánu měl vejít zákon v platnost již od září 2014. Na zaměstnanost rodičů na mateřské nebo otcovské dovolené pozitivně působí i částečné pracovní úvazky. Průměr obyvatel pracujících na částečný úvazek zaostává oproti průměru v EU, ale situace se zlepšuje. Podle ČSÚ bylo v minulém roce 7 % pracujících na částečný úvazek, například v Německu to je 10 %. Zavedení dětských skupin je předpokladem pro využití zkráceného pracovního úvazku pro matky nebo otce.⁸

Během jednání Rady EU **vláda konzistentně vyslovovala námitky vůči doporučení v části zrušení veřejné dotace pro režim předdůchodu**. Vláda argumentovala, že se nejedná o předčasný odchod do důchodu, ale pouze o možnost využití vlastních naspořených prostředků v období blízkém důchodovému věku, které může být problematické z hlediska uplatnění na trhu práce. Účastníci systému doplňkového penzijního spoření se využitím předdůchodu mohou vyhnout trvalému krácení starobního důchodu, k němuž by došlo v případě využití předčasného důchodu.

Aktivním opatřením nové vlády jsou i kvantitativní nástroje, jako je zvýšení minimální mzdy. Podle posledního vyjádření premiéra Bohuslava Sobotky bude vláda trvat na každoročním zvyšování minimální mzdy o 500 korun⁹. Pokračuje tak v opatření, které započala ještě předchozí úřednická vláda.

Oblastí zaměstnanosti a trhem práce se zabývá také každoroční zpráva OECD analyzující socio-ekonomické realie České republiky. Ta doporučuje **podpořit zaměstnavatele, aby více zaměstnávali mladé nezkušené pracovníky a absolventy**. Dalším aspektem je podle OECD podpora soukromých společností a úprava vzdělávacího rámce, tak **aby společnosti mohly více vstupovat do výuky a poskytovat tak potřebnou praxi**, pro kterou je na trhu poptávka. Právě v souvislosti s těmito doporučeními zavedla vláda v Národním programu reforem 2014 projekty a legislativní opatření, které mají za cíl tuto podporu zaměstnavatelů. Zpráva dále poukazuje na problematiku zaměstnanosti žen na mateřských dovolených a podporu zaměstnanosti rodin, což je jeden z aspektů, kterým by měla vláda ČR věnovat zvýšenou pozornost. OECD zejména zdůrazňuje zvýšení kapacit předškolních zařízení.¹⁰

⁸ Počet částečných úvazků za dva roky vzrostl o čtvrtinu. Vylepšují data o nezaměstnanosti, Ministerstvo práce a sociálních věcí, zdroj: <http://www.mpsv.cz/cs/16054>

⁹ <http://www.mesec.cz/aktuality/minimalni-mzda-by-mela-rust-o-500-kc-rocne-rika-sobotka/>

¹⁰ OECD Economic Survey Czech Republic 2014, zdroj: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/1014051e.pdf?expires=1399663594&id=id&accname=ocid195691&checksum=17A097DB8AC486C6F3AB25362E163A6F>

Národní program reforem 2014

V rámci *Národního programu reforem 2014* se vláda České republiky zavázala k podpoře **regionální spolupráce na trhu práce**. Vytvoření fungujícího systému spolupráce na trhu práce je základním předpokladem prevence vzniku nezaměstnanosti a posílení konkurenceschopnosti českého hospodářství. Vhodným výchozím bodem ke vzájemné spolupráci Úřadů práce ČR (ÚP ČR) a dalších partnerů na trhu práce jsou existující poradní sbory, týmy monitoringu práce apod.

Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, zejména podpora vytváření pracovních příležitostí, budou **zohledňovat délku vedení uchazeče o zaměstnání v evidenci ÚP ČR** a míru znevýhodnění podpořených osob na trhu práce, zejména kumulaci jednotlivých znevýhodnění, a to tak, aby příspěvky motivovaly zaměstnavatele k umísťování skutečně znevýhodněných osob. Příkladem této podpory je například projekt s názvem „Odborné praxe pro mladé do 30 let“. Podstatou této aktivity je umožnit mladým lidem získání tolik potřebné praxe a tím pádem zvýšit jejich šance při hledání zaměstnání. Spolupráce ÚP ČR a zaměstnavatelů je založena na vytvoření společensky účelného pracovního místa (SÚPM) a následně zaměstnávání těžko umísťitelných absolventů škol. Ke konci roku 2013 evidoval ÚP ČR celkem přes 42 tisíc absolventů škol všech stupňů vzdělání a mladistvých.¹¹

Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací se prostřednictvím zapojení významných činitelů na trhu práce velmi významnou měrou podílejí na snížení nesouladu mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. Obsahují informace o povoláních uplatnitelných na trhu práce a požadovaných kompetencích, jež se následně promítají do všech úrovní vzdělávání, do oblastí lidských zdrojů a profesního vzdělávání ve všech jeho stupních¹².

Proklamovaným cílem Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy je **posilování vzdělání propojené s praxí**. Studenti, kteří vyjdou školu bez vysokoškolského diplomu, se setkávají s problémy při hledání práce. Ti, kteří mají pracovní kurzy, zjišťují, že neexistuje nebo je pouze malá poptávka po jejich dovednostech. Trh totiž vyžaduje jiný, moderní, druh specializace. Rozdíl ve mzdách mezi muži a ženami je stále vysoký a zaměstnanost matek je nízká. Požadavek na nápravu je o to více aktuální v tváři tvář stárnoucí populaci¹³

¹¹ Ministerstvo práce a sociální věcí, zdroj: <http://www.mpsv.cz/cs/16628>

¹² Národní program reforem České republiky 2014, Fungující trh práce, vzdělávací systém a sociální začleňování zdroj: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/NPR-2014.pdf>

¹³ OECD Economic Surveys Czech Republic, March 2014 zdroj: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/1014051e.pdf?expires=1398607530&id=id&accname=ocid195691&checksum=1CBE88D321643055997AFB4F23C95D53>